

Issues of application of prejudice in the criminal-procedural legislation of certain CIS states

Sarboŋ URALOV¹

Tashkent State University of Law

ARTICLE INFO

Article history:

Received January 2022

Received in revised form

15 January 2023

Accepted 25 February 2023

Available online

15 March 2023

Keywords:

presumption of innocence,
body of evidence,
collection of evidence,
examination of evidence,
evaluation of evidence,
conviction,
recognition of court
decisions,
relevance of evidence,
reliability of evidence,
admissibility of evidence.

ABSTRACT

The tasks of the research are aimed at the implementation of the set goal. In the article the binding nature of court documents in criminal proceedings from a scientific and theoretical point of view was analyzed, the concept of prejudice in criminal procedural law and the history of the development of this institution were studied, the prejudicial importance of legally binding court decisions was determined, prejudice in court proceedings the necessary conditions of application were clarified. The experience of foreign countries was studied by researching the subject and scope of evidence in court proceedings.

2181-1415/© 2023 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol4-iss2/S-pp13-20>

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

Айрим МДХ давлатлари жиноят-процессуал қонунчилигида преюдицияни қўллаш масалалари

Калит сўзлар:

айбсизлик презумпцияси,
далиллар мажмуи,
далилларни тўплаш,
далилларни текшириш,
далилларни баҳолаш,
судланганлик,
суд қарорларини тан олиш,
далилларнинг
алоқадорлиги,
далилларнинг
ишончилиги,
далилларнинг
мақбуллиги.

АННОТАЦИЯ

Тадқиқотнинг вазифалари белгиланган мақсадни амалга оширишга қаратилган бўлиб, жиноят процессида суд ҳужжатларининг мажбурийлиги хусусияти илмий-назарий жиҳатдан таҳлил қилинди, жиноят-процессуал ҳуқуқида преюдиция тушунчаси ва ушбу институтнинг ривожланиш тарихи ўрганилди, қонуний кучга кирган суд қарорларининг преюдициал аҳамияти аниқланган, суд процессида преюдицияни қўллашнинг зарурий шартлари ёритиб берилди. Суд муҳокамасида исбот қилиш предмети ва доирасини тадқиқ қилиш орқали хорижий мамлакатлар тажрибаси ўрганилди.

¹ Teacher, Independent Researcher, Criminal and Procedural Law Department, Tashkent State University of Law.
E-mail: s.uralov@tsul.uz

Вопросы применения преюдиции в уголовно-процессуальном законодательстве некоторых государств СНГ

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова:

презумпция
невиновности,
совокупность
доказательств,
собираение доказательств,
исследование
доказательств,
оценка доказательств,
обвинительный приговор,
признание судебных
решений,
относимость
доказательств,
достоверность
доказательств,
допустимость
доказательств.

Задачи исследования направлены на реализацию поставленной цели. В статье проанализирована с научно-теоретической точки зрения обязательность судебных документов в уголовном судопроизводстве, изучено понятие преюдиции в уголовно-процессуальном праве и история развития этого института. В связи с развитием этого института, определялось преюдициальное значение вступивших в законную силу судебных решений, уточнялись необходимые условия применения преюдициальности в судебном разбирательстве. Изучен опыт зарубежных стран путем исследования предмета и объема доказывания в судебном процессе.

1996 йил 17 февраль куни МДХ давлатлари ўртасида бўлиб ўтган еттинчи парламентларо йиғилишда жиноят-процессуал қонунчилиги одил судловнинг асосий масалаларини, яъни шахсинг жиноят содир этиш юзасидан айблилиги ёки айбсизлиги масаласини аниқлаш вазифасини ўртага қўйганди [1]. МДХ давлатлари жиноят-процессуал кодекслари ўзида исбот қилишнинг янги қарашларини, далилларни баҳолаш мезонларини мужассам этиши ҳамда ушбу кодексларда жиноят процесси иштирокчилари доираси кенг кўламда бўлиб, ҳар бир ҳолатга далиллар ёрдамида алоҳида ёндашилиши сабабли МДХ мамлакатлари учун намунавий Жиноят-процессуал кодекси қабул қилинди.

МДХ мамлакатлари учун намунавий Жиноят-процессуал кодексининг 142-моддасига асосан далилларга – суд томонидан қонуний қабул қилинган маълумот, ундан ташқари иш учун аҳамиятли бўлган ҳолатларни аниқлашда ёрдам берадиган ҳужжатлар ва бошқа нарсалар кириши белгиланган эди. Ушбу тушунчага иккита аниқлик киритиш лозим:

биринчиси “шахсинг конституциявий ҳуқуқларини бузмаган ҳолда ёки шахсинг ҳуқуқларини чеклаган ҳолда, яъни бунда суднинг рухсати билан қонуний ўрнатилган тартибда олинган аниқ маълумотлар”;

иккинчиси “Жиноят кодексида назарда тутилган жиноятни содир этишда шахсинг ҳаракатлари мавжуд ёки мавжуд эмаслиги, яъни жиноят айнан ушбу шахс томонидан содир этилганми ёки йўқлиги, айблилиги масаласи ҳамда ишни мазмунан ҳал қилиш учун аҳамиятли бўлган бошқа ҳолатлар”.

МДХ мамлакатлари учун намунавий Жиноят-процессуал кодексининг 61-моддасига асосан, “Суд ҳамда жиний таъқиб органларининг қарорлари қонуний кучга кириши, ундан ташқари қонуний фармойиш, талабнома, топшириқ, чақирувлар ва бошқа суд ва жиний таъқиб органларининг ҳужжатлари барча

учун мажбурий. Истисноли ҳолатлар мавжуд эмас ҳамда ушбу суд қарорлари ва жиноий таъқиб органларининг қарор ва ҳужжатларини бажармаслик мазкур кодексда ҳамда бошқа қонунларда назарда тутилган жавобгарликка олиб келади” дейилган [2].

МДХ мамлакатлари учун намунавий Жиноят-процессуал кодексининг 62-моддасига асосан жиноий таъқиб органининг қарори бекор қилинмагунга қадар худди шу масала юзасидан янги қарор чиқариш мумкин эмас. Яъни аввал чиқарилган қарор янгисининг чиқишига йўл қўймайди [3]. Суриштирув ва дастлабки тергов органларининг қарорлари судлар учун мажбурий ҳисобланмайди. Фақатгина жиноятга оид ариза, хабарлар текширилаётганда ушбу ҳолатлар юзасидан қарор чиқмасдан туриб, фуқаролик, иқтисодий, маъмурий судлар мазкур масала юзасидан якуний қарор қабул қилингунига қадар қарор қабул қилишлари чекланган. Яна шуни таъкидлаш керакки, суриштирув ёки дастлабки тергов органларининг қарорлари жиноят процессини амалга оширувчи бошқа органлар учун ҳам мажбурий аҳамиятга эга эмас. Бу ҳолатни преюдиция сифатида баҳоламаслик керак. Преюдициянинг зурурий шарти шуки, қарорлар фақат ва фақат суд томонидан чиқарилиши, суд томонидан баҳоланиши лозим.

Фақатгина янги ҳолатлар аниқлаганда ёки бекор қилинмаган қарордаги ўзгарган ҳолатлар бўйича, яъни: шахсни процесс иштирокчиси деб топиш ёки унинг иштироки жиноят ишида мавжуд эмаслиги туфайли тугатиш; жиноятнинг олдини олиш чоралари ва бошқа процессуал мажбурлов чораларини қўллаш бўйича; жиноят ишида иштирок этаётган шахсни ҳимоя қилиш чораларини қўллаш ҳамда тугатиш; иш учун аҳамиятли бўлган далилларни қидириб топиш, йиғиш ҳамда жамлаш; процессуал ҳаракатларнинг кетма-кетлиги ҳамда ўтказилиш вақти [4].

Жиноят иши бўйича қонуний кучга кирган ҳукм ҳамда қонуний кучга кирган бошқа суд қарори барча органлар, корхона ва ташкилотлар ҳамда уларнинг мансабдор шахслари учун мажбурий ҳисобланади. Лекин шу билан биргаликда суд ҳукмини ёки бошқа суд қарорларини кейинги инстанция судларида ёки янги очилган ҳолатлар бўйича бекор қилиш, ўзгартиришга қаршилиқ қилмайди.

Жиноят иши бўйича қонуний кучга кирган ҳукм ҳамда қонуний кучга кирган бошқа суд қарори фуқаролик ишлари бўйича судларда фуқаролик ишлари кўрилатган пайтда судланувчининг ушбу ишга алоқаси бор ёки йўқлигини кўриб чиқиши лозим. Жиноят ишлари бўйича қонуний кучга кирган суд ҳукми айнан шу ҳолат бўйича фуқаролик ишлари бўйича ишларда мажбурий ҳисобланади.

Жиноят иши бўйича ҳукми ёки бошқа қарорни чиқаришда суд жиноий таъқиб органининг қарорига алоқаси бўлмайди. Яъни мустақил тарзда қабул қилади. Шу билан биргаликда юқори инстанция судлари учун қонуний кучга кирган суд ҳукми, яъни ушбу судланувчи оқланганми ёки айбланганлиги тўғрисидаги суд ҳукми шубҳасиз мажбурий ҳисобланади.

МДХ мамлакатлари учун намунавий Жиноят-процессуал кодекси Ўзбекистон Республикаси ЖПКдан анча фарқ қилади. Ушбу намунавий кодекс қабул қилинаётган пайтда Ўзбекистон Республикаси ўзининг ЖПКни қабул қилиб бўлган эди. Шу сабабли 1996 йил 17 февралда МДХ давлатлари ўртасида бўлиб ўтган еттинчи парламентлараро йиғилишда Ўзбекистон Республикаси қатнашмаган [5].

Ҳар бир далил ўринлилиги, аҳамиятлилиги, мақбуллиги ва ишончилиги бўйича баҳоланиши лозим. Буларнинг барчасини қўшиб ҳисоблайдиган бўлсак, далиллар бир-бири билан солиштира олиниши лозим.

Молдова Республикаси Жиноят-процессуал кодексининг 99-моддасига асосан исбот қилиш – иш учун аҳамиятли ҳолатларни аниқлаш мақсадида далилларни йиғиб олиш, тақдим қилиш ва фойдаланишдан иборат. Тўпланган далиллар жинойи таъқиб органи ҳамда суд органлари томонидан текширилади ҳамда баҳоланади [6].

Молдова Республикаси Жиноят-процессуал кодексининг 97-моддаси 6-қисмига мувофиқ – гумон қилинувчи, айбланувчи ва судланувчининг маълумотномалар воситасида ёки суднинг қонуний кучга кирган қарорлари орқали олдин судланганлиги ҳолатларини, яъни исбот қилинган ҳолатларни кўриб чиқади. Демак, Молдова Республикаси қонунчилигида қонуний кучга кирган суд қарори исбот қилиш воситаларига, яъни предметиға киради.

Ушбу кодекснинг 467-моддасига асосан сўнгги ҳал этувчи хусусиятга эга бўлган қарорлар ва прокурорнинг жинойи ишни тугатиш бўйича қарорлари аниқланади. Яъни Молдова Республикасининг 467-моддаси 1-қисмига мувофиқ, “Сўнгги суд қарори ва жиноят ишини тугатиш бўйича прокурор қарори Молдова Республикасининг барча жисмоний ва юридик шахслари учун мажбурий бўлиб, мамлакатнинг барча ҳудудларида ижро этилиши лозим”. Шундай қилиб, Молдова Республикаси ҳам Жиноят-процессуал кодексида преюдиция институтига тааллуқли моддалар мавжуд эмас ва мавхум ёритилган. Бироқ Молдова Республикасида преюдициянинг зарурий шартлари бузилганлигини кўришимиз мумкин. Яъни бунда прокурорнинг қарори якуний баҳо берилган ҳамда ўз исботини топган деб кўрсатилмоқда [7].

Яна бир МДХ мамлакатларидан бўлган Украина давлатининг жиноят-процессуал қонунчилигига назар ташласак, Украинанинг 2012 йил 12 апрелдаги Жиноят-процессуал кодексининг 84-моддасига мувофиқ, жиноят ишлари бўйича далил, деб барча фактик маълумотлар ва ашёларга айтилади, деб белгиланган. Яъни бунда ушбу далиллар қонунда ўрнатилган тартибда суриштирув органи, терговчи ва суд томонидан олинган бўлиши лозим. Ҳамда ушбу далиллар жамият учун хавfli қилмишнинг мавжуд ёки мавжуд эмаслигини, қилмишни содир этган айбланувчи шахсини ҳамда иш учун аҳамиятли бошқа ҳолатларни аниқлайди.

Украинанинг жиноят-процессуал қонунчилигининг яна бир ўзига хос хусусияти фуқароларнинг ва мансабдор шахсларнинг тушунтиришлари, гувоҳликлари ҳам далил сифатида қабул қилинади.

Украина жиноят-процессуал қонунчилигида исботлаш бўйича аниқ тушунчалар мавжуд эмас. Фақатгина исбот қилиниши лозим бўлган ҳолатлар санаб ўтилган. Исбот қилиниши лозим бўлган ҳолатлар ўзининг қонуний асосини Украина ЖПКнинг 91-моддасида акс эттирган. Фуқаролик тартибда кўрилган ишлар бўйича чиқарилган суд қарорларининг жинойи иш бўйича ҳам аҳамияти ҳақида Украина ЖПКда кўриш мумкин. Унга кўра, фуқаролик ишлари бўйича даъво рад этилган бўлса, айнан шу иш юзасидан жиноят ишлари бўйича судга даъво қилиш ҳуқуқидан маҳрум қилинади.

Шундан кўриниб турибдики, фуқаролик иши бўйича кўрилган иш ҳал этилиб, қонуний кучга кирган суд қарорини Украина ЖПК тан олади. Яъни бунда фуқаролик ишлари бўйича чиқарилган қарорнинг жиноят процессида преюдициал

аҳамияти мавжудлигини кўришимиз мумкин. Лекин Украинада ҳам преюдиция институти бўйича алоҳида тўхталиб ўтилмаган. Бироқ Украина қонунчилигида шуни кўриш мумкинки, фуқаролик, иқтисодий судларнинг қарорларини тергов органлари ҳам ҳаттоки жиноят судлари ҳам тан олади ва преюдиция сифатида ишлата олади.

Арманистон Республикасининг 1998 йил 1 сентябрда қабул қилинган Жиноят-процессуал кодексининг 104-моддасига мувофиқ далил – деб белгиланган тартибда суриштирув органи, терговчи, прокурор ва суд томонидан аниқланган ҳар қандай фактик маълумотларга айтилади. Ҳамда ушбу далиллар Жиноят кодексига назарда тутилган хатти-ҳаракатлар мавжуд ёки йўқлигини, содир этилган қилмиш айнан гумон қилинувчи ёки айбланувчи томонидан содир этилганми, ундан ташқари айблилик масалаларини ҳамда ишни мазмунан кўриш учун бошқа ҳолатларни исботлаши ва аниқлаши лозим.

Арманистон Республикаси ЖПКнинг 125-моддасига асосан “далилларни тўплаш” – суриштирув жараёнида, дастлабки тергов босқичида ва суд муҳокамаси жараёнида тергов ҳаракатларини амалга ошириш билан далиллар тўпланиши кўрсатиб ўтилган. Ундан ташқари ушбу Кодекснинг 126-моддасига мувофиқ “далилларни текшириш” – тўпланган далилларни анализ ёрдамида ҳар томонлама ва объектив текшириш, уни бошқа далиллар билан солиштириш, янги далилларни тўплаш ҳамда далиллар олинган манбани текширишдан иборатдир.

Ушбу кодекснинг 127-моддасига асосан “далилларни баҳолаш” – ҳар бир далилларни дахлдорлик, аниқлиги нуқтаи назарларидан кўриб чиқиши ҳамда барча далиллар ишни ҳал қилиш учун етарли бўлиши лозимлиги қайд этиб ўтилган.

Арманистон Республикаси ЖПК 21-моддасига асосан қонуний кучга кирган ҳукм ёки суд қарори ҳамда бир жиноий иш бўйича айнан ўша шахснинг ўша қилмиш бўйича жиноий таъқиб органининг бекор қилинмаган қарори жиноий ишни қайтадан кўришни истисно этиши кўрсатилган. Ундан ташқари ушбу ҳолатда оғир айбловни қўйиш ҳамда жазони оғирроғи билан алмаштириш мумкин эмаслиги ҳам белгиланган. Ўз-ўзидан маълумки, Арманистон Республикаси ЖПКда преюдиция тўғрисида алоҳида бир модда назарда тутилган.

Шундай қилиб, Арманистон Республикаси жиноят-процессуал кодексига преюдиция масалалари қонуний кучга кирган ҳукм ёки суд қарори ҳамда жиноий таъқиб органининг бекор қилинмаган қарори орқали ҳал этилган. Ушбу давлат ЖПКда алоҳида преюдиция масаласига модда сифатида киритилмаган бўлса ҳам преюдициянинг элементлари мавжуд. Шуни ёдда тутиш керакки, фақат фуқаролик, арбитраж ҳамда маъмурий тартибда кўрилган ишлар юзасидан чиқарилган суд қарорлари жиноят процесси учун преюдициал аҳамиятга эга эмас.

Қозоғистон Республикаси жиноят-процессуал кодекси 1997 йил 13 декабрда қабул қилинган. Далиллар бўйича Арманистон Республикасидан фарқи шундаки, у фақатгина “қонуний тартибда олинган” сўзлари билан тўлдирилган. Яъни Қозоғистон Республикаси ЖПКнинг 115-моддасига мувофиқ “далил – деб қонунда белгиланган тартибда суриштирув органи, терговчи, прокурор ва суд томонидан олинган ҳамда аниқланган ҳар қандай фактик маълумотларга айтилади. Ҳамда ушбу далиллар Жиноят кодексига назарда тутилган хатти-ҳаракатлар мавжуд ёки йўқлигини, содир этилган қилмиш айнан гумон қилинувчи ёки айбланувчи томонидан содир этилганми, ундан ташқари айблилик масалаларини ҳамда ишни мазмунан кўриш учун бошқа ҳолатларни исботлаши ва аниқлаши лозим”.

Қозоғистон Республикаси ЖПКнинг 131-моддасига асосан жиноят ишлари бўйича қонуний кучга кирган ҳукм ёки бошқа бир суд қарори барча давлат органлари, ташкилотлар ва фуқаролар учун мажбурийдир. Лекин ушбу билан назорат тартибида ёки янги очилган ҳолатлар юзасидан ҳукм ёки бошқа суд қарорларини текширишга, бекор қилишга ёки ўзгартиришга қаршилик қилмайди. Фуқаролик ишлари бўйича қонуний кучга суд қарори жиноят процессини амалга оширувчи орган учун фақатгина ўша ҳаракатни амалга оширган ёки йўқлиги ҳамда ўша жойда бўлган-бўлмаганлигини аниқлаш доирасидагина мажбурийдир. Ундан ташқари, фуқаролик ишлари бўйича чиқарилган суд қарори жиноят процесси бўйича судланувчининг айбли ёки айбсизлигини олдиндан ҳал қилмайди. Жиноий таъқиб органининг қарори суд учун мажбурий аҳамиятга эга эмас.

Қозоғистон Республикаси Жиноят-процессуал кодекси билан Россия Федерация Жиноят-процессуал кодексини солиштирадиган бўлсак, Қозоғистон Республикаси ЖПКда арбитраж ва маъмурий судларда кўриб чиқилган ишлар бўйича чиқарилган суд қарорлари жиноят ишлари кўрилатган пайтда аҳамиятга олинмайди. Ёки бўлмаса чиқарилган суд ҳукми ва қарорларида жиноят ишлари бўйича аниқ қайси қисми бўйича суд ва жиноий таъқиб органларига аҳамиятли ёки тегишли эканлигини кўрсатиб ўтади.

Беларусь Республикаси Жиноят-процессуал кодекси 1999 йил 16 июль кунини қабул қилинган бўлиб, далил тушунчасига ЖПКнинг 105-моддасида ёзиб ўтилган. Унга кўра, ҳар бир далил алоқадорлиги, ишончилиги, мақбуллиги ва етарлилиги нуқтаи назаридан баҳоланиши, яъни ҳар бир далил яқка ҳолда дастлабки терговни тугатиш ва суд музокарасида жиноят ишини ҳал эта олишга етарли бўлиши лозим.

Жиноят ишига тааллуқли далиллар – иш учун аҳамиятли бўлган ҳамда ўрнатилган ҳолатлар орқали аниқланади. Ҳамда далиллар жиноят процессини олиб бораётган орган томонидан ушбу Кодексда ва бошқа қонун ва қонуности ҳужжатларида кўрсатилган тартибда олинган тақдирдагина далил ҳисобланади.

Беларусь Республикаси Жиноят-процессуал кодексининг 105-моддаси 5-банди ҳамда Беларусь Республикаси Конституциясининг 27-моддасига асосан қонунда ўрнатилган тартиб бузиб, қонунга хилоф равишда олинган далиллар юридик кучга эга бўлмайди.

Беларусь Республикаси Жиноят-процессуал кодексига асосан исбот қилиш – жиноят ишини қонуний, асосли ва адолатли ҳал этиш учун аҳамиятли бўлган ҳолатларни ўрнатиш мақсадида далилларни тўплаш, текшириш ҳамда маълумотларни баҳолашдан иборат бўлади.

Айрим МДХ мамлакатларидан фарқли равишда Беларусь Республикаси Жиноят-процессуал кодексида преюдиция масаласига алоҳида тўхталиб ўтилган ҳамда айнан преюдиция бўйича модда қабул қилинган (Беларусь Республикаси Жиноят-процессуал кодекси 106-моддаси). Ушбу моддага мувофиқ, бошқа жиноят иши бўйича қонуний кучга кирган ҳукм жиноят процессини амалга оширувчи орган учун маълум бир жиноят ишига нисбатан аниқланган ҳолат деб топилади ҳамда унинг юридик баҳоси бўйича мажбурийдир.

Молдова Республикаси Жиноят-процессуал кодексининг 99-моддасига асосан исбот қилиш – иш учун аҳамиятли ҳолатларни аниқлаш мақсадида далилларни йиғиб олиш, тақдим қилиш ва фойдаланишдан иборат. Тўпланган далиллар жиноий таъқиб органи ҳамда суд органлари томонидан текширилади ҳамда баҳоланади.

Молдова Республикаси Жиноят-процессуал кодексининг 97-моддаси 6-қисмига мувофиқ – гумон қилинувчи, айбланувчи ва судланувчининг маълумотномалар воситасида ёки суднинг қонуний кучга кирган қарорлари орқали олдин судланганлиги ҳолатларини, яъни исбот қилинган ҳолатларни кўриб чиқади. Демак, Молдова Республикаси қонунчилигида қонуний кучга кирган суд қарори исбот қилиш воситаларига яъни предметига киради.

Ушбу кодекснинг 467-моддасига асосан сўнгги ҳал этувчи хусусиятга эга бўлган қарорлар ва прокурорнинг жинойи ишни тугатиш бўйича қарорлари аниқланади. Яъни, Молдова Республикасининг 467-моддаси 1-қисмига мувофиқ, “Сўнгги суд қарори ва жиноят ишини тугатиш бўйича прокурор қарори Молдова Республикасининг барча жисмоний ва юридик шахслари учун мажбурий бўлиб, мамлакат бўйича барча ҳудудларида ижро этилиши лозим”. Шундай қилиб, Молдова Республикаси ҳам Жиноят-процессуал кодексда преюдиция институти бўйича айнан моддалар мавжуд эмас ва мавхум ёритилган. Бироқ Молдова Республикасида преюдициянинг зарурий шартлари бузилганлигини кўришимиз мумкин. Яъни бунда прокурорнинг қарори якуний баҳо берилган ҳамда ўз исботини топган деб кўрсатилмоқда.

Озарбайжон Республикаси Жиноят-процессуал кодексининг 138-моддаси ўз ичига исбот қилишнинг суд иши жараёнидаги принципларни аналогик тушунчани қамраб олади. Бунда шу орқали айбловни ҳал этиш мақсади ётади.

ФЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ:

1. Махмудов С. Жавобгарликка тортиш муддати ўтиб кетганлиги муносабати билан жиноят ишини тугатишнинг ўзига хос хусусиятлари // Юрист ахборотномаси. – 2022. – Т. 1. – №. 1. – С. 96–102.

2. Uralov Sarbon Sardorovich. (2023). Prejudice is the final key to evaluating evidence in criminal proceedings. *World Bulletin of Management and Law*, 18, 55-57. Retrieved from <https://scholarexpress.net/index.php/wbml/article/view/1931>

3. Бекзод Ражабов Перспективы улучшения предварительного расследования // *Review of law sciences*. 2020. №2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/perspektivy-uluchsheniya-predvaritelnogo-rassledovaniya> (дата обращения: 02.02.2023).

4. Махмудов С. Жиноят ишини тугатишда исбот қилишнинг ўзига хос жиҳатлари // Юрист ахборотномаси. – 2022. – Т. 2. – №. 4. – С. 69–77.

5. Uralov Sarbon Sardorovich. Prejudice is the final key to evaluating evidence in criminal proceedings. *Wor.Bul.Man.Law*. [Internet]. 2023Jan.7 [cited 2023Feb.2]; 18:55-7. Available from: <https://scholarexpress.net/index.php/wbml/article/view/1931>

6. Алишаев С.Т. Одил судловнинг якуни ҳужжати сифатида ҳукм // *E Conference Zone*. – 2022. – С. 171–175.

7. Uralov Sarbon Sardorovich (2022) Prejudice in Criminal Case. *Journal of Media & Management*. SRC/JMM-175. DOI: [doi.org/10.47363/JMM/2022\(4\)146](https://doi.org/10.47363/JMM/2022(4)146)

8. Алишаев С. Т. Суд ҳукмини тузиш ва расмийлаштириш муаммолари // *E Conference Zone*. – 2022. – С. 176–179.

9. Suyunova Dilbar Joldasbaevna and Uralov Sarbon Sardorovich (2021) “Features of the Institution of Prejudice in Criminal Proceedings”, *The American Journal of Political Science Law and Criminology*, 3(06), pp. 100–103. DOI: [10.37547/tajpslc/Volume03Issue06-14](https://doi.org/10.37547/tajpslc/Volume03Issue06-14);

10. Алишаев С.Т. Жиноят ишини суд муҳокамасига тайёрлаш тартибини такомиллаштириш масалалари // *Журнал правовых исследований*. – 2022. – Т. 7. – №. 11.

11. Юсупджанова Г. 2021. Функции суда в системе уголовно-процессуальных отношений. *Общество и инновации*. 2, 11/S (дек. 2021), 155–165. DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol2-iss11/S-pp155-165>.

12. Rajabov Bekzod Khalimovich. (2023). Simplification of criminal proceedings: concept, content and importance. *World Bulletin of Management and Law*, 18, 51-54. Retrieved from <https://www.scholarexpress.net/index.php/wbml/article/view/1930>